

## פרשת בהעלתך התיקון והעונש באותו המעשה

### כניסה לארץ עם משה רבינו

בכ' באייר נעלה הענן מעל המשכן לאחר שנה שהיו בהר סיני בה חטאו בעגל ונסלח להם, הקימו המשכן ושרתה עליו שכניה, מנו את העם ונתנו תפקידים לכל אחד ואחד לכלל ככלל, ולפרט כפרט, ואף קידשו את הכהנים והלוויים ופדו את הבכורות, ועשו חצוצרות. כעת אומר הפסוק (במדבר י, יא-יג): "ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדת. ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכן הענן במדבר פארן. ויסעו בראשנה על פי ה' ביד משה" - עם ישראל יוצאים למסעם הראשון אחר מתן תורה.

במעמד זה אומר משה ליתרו חותנו (במדבר י, כט) "נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אתו אתן לכם לכה אתנו והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל". משה רבינו מציע לחותנו להצטרף עמם למסע לארץ ישראל. בפסוק מדויק שאמר משה "נסעים אנחנו אל המקום", הרי שמשה מצטרף עמהם להיכנס אל ארץ ישראל, ואף שנגזרה עליו גזירה שלא יכנס לארץ? רש"י בביאורו מרגיש בקושיא זו ומבאר: "מיד עד שלשה ימים אנו נכנסין לארץ, שבמסע זה הראשון נסעו על מנת להכנס לארץ ישראל, אלא שחטאו במתאוננים. ומפני מה שתף משה עצמו עמהם, שעדיין לא נגזרה גזרה עליו וכסבור שהוא נכנס". במעמד הר סיני פסקה זוהמתן, היו כאדם הראשון קודם החטא (שבת דף קמו.), חירות ממלאך המוות, חירות מיצר הרע, חירות משעבוד מלכיות (עירובין דף נד.). כיון שחטאו בעגל, חזרה גזירת מיתה. אולם משה רבינו סבור שאם הוא ייכנס עם כלל ישראל לארץ, תהיה הכניסה הגאולה השלמה, יבנו את בית המקדש ולא יהיו גלויות.

### ישראל חיפשו את עצם התאוה

והנה כיון שהחלו לרדת מהר ה' בתלונתם וחטאו "ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה" (במדבר יא, א-ד). וברש"י, "במוקצין שבהם לשפלות, אלו ערב רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר בקצינים שבהם ובגדולים". האש פגעה בקצוות העם, בקצה העליון ובקצה התחתון. טעם הדבר שמיד כשחטאו נסתלקו הזקנים, מבאר רש"י (שמות כד, י): "ויראו את אלוקי ישראל", נסתכלו והציצו ונתחייבו מיתה, אלא שלא רצה הקב"ה לערבב שמחת התורה, והמתין לנדב ואביהוא עד יום חנוכת המשכן, ולזקנים עד (במדבר יא, א) "ויהי העם כמתאוננים ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה", בקצינים שבמחנה". גם הקצה התחתון של העם נענש הערב רב. היה זה התראה, בחטא העגל החטאתם את העם, אל תחטאו אותם שוב.

ובלא הועיל, "והאספסף אשר בקרבו התאוה תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר", לשון הפסוק שהאספסף התאוה, "וישבו ויבכו גם בני ישראל", הרי שהאספסף התאוה ואף בכו, אמנם עיקר חטאם הוא עצם התאוה. הערב רב היו מראשי החוטאים, הערב רב לא קיבל מן, צאנם ובקדם שתו ממימי המן, ובבשרם טעמו הערב רב את המן, לכך הם התאוה לבשר, עם ישראל הצטרפו לבכיתם ועל כך נתבעו ונענשו באכילת בשר שלושים יום עד שהיה להם לזרה. ויש להבין אם לאדם חסר בשר אפשר להתלונן, אך לבכות בפרהסיא בפתחי הבתים על כך? עוד יקשה דאיתא בגמרא ביומא (דף עה.) דמלבד שהיה במן את כל הטעמים, הרגישו אף את ממשות המאכל, הרי שהיה להם בשר כדבעי, ומהו תנאותם?

כל תאוה מתחילה מראיית העין. על האשה נאמר (בראשית ג, ו) "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים", אחרי שהאדם מתאוה למאכל, הוא אוכלו וממלא בזה את תאוותו, אך במן חסרה להם הראיה, חסרה להם התאוה. זהו בקשתם לבשר תאוה. רצוננו להתאוות.

### הזקנים דרגתם ההנהגה הטבעית

"ויאמר משה אל ה' למה הרעת לעבדך ולמה לא מציתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי. האנכי הרייתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את הינק על האדמה אשר נשבעת לאבותיו. מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יכבד עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה. לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני. ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי" (במדבר יא, יא-טז). משה מגיב בשני טענות שלא מן העניין. העם טוען רצוננו בקישואים, רצוננו בבשר, רצוננו בעריות, ומשה משיב מדוע העם כולו מוטל עלי. מה תגובתו עונה לתאוותיהם? מוסיף משה ואומר "מאין לי בשר", ולכאורה הרי הקב"ה יכול לעשות עמהם נס ולהביא להם בשר, ומדוע אם זהו רצון העם מעדיף משה מיתתו מחייו?

מבאר החתם סופר (ליקוטים, במדבר יא, יא) "מאין לי יחידת בשר לתת לכל העם הזה שיושפע ממנו התאוה רעה כל כך עד שיאמרו תנה לנו בשר ונאכלה, ואם יהיה על זה האופן, פשיטא שלא אוכל לשאת משאם עלי. והקב"ה שמע בקולו והאציל מרוחו על הזקנים באופן שיהיה שפעם כמו שפעו". טענות אלו משלימות זו את זו. משה טוען עד עתה היו לעם ישראל שבעים זקנים, הם שנהגו עם העם כפי רוחם. כעת מתו כולם ונשארת אנכי לבדי להתמודד עמם. ואני בדרגתי יכול לתת להם מן, לחם אבירים, איני יכול לתת להם בשר. לכך זקוק אני לרדת בדרגתי, לנהוג בהנהגה הטבעית. לכך איני מוכן, מעדיף אני מותי מחיי.

משיב לו הקב"ה (במדבר יא, טז-כ): "ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך. וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך" - ואכן אחר שתמנה זקנים - "ואל העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר כי בכיתם באזני ה' לאמר מי יאכלנו בשר כי טוב לנו במצרים ונתן ה' לכם בשר ואכלתם". אמנם מסתבר שאלו שלא ביקשו בשר נשארו תחת הנהגתו של משה רבינו, ורק אותם שביקשו בשר ירדו להנהגה הטבעית, ואלו מתו בקברות התאוה.

### ירידה ורודפת ירידה

מורה הקב"ה למשה כיצד למנות שבעים זקנים חדשים (במדבר יא, כד-כו) "ויצא משה וידבר אל העם את דברי ה' ויאסוף שבעים איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת האהל". כיצד בחר משה את זקנים אלו? מבאר רש"י (במדבר יא, כו): "במבוררים שבהם לסנהדרין, ונכתבו כולם נקובים בשמות, ועל ידי גורל, לפי שהחשבון עולה ל"ב שבטים, ששה ששה לכל שבט ושבט חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה. אמר משה, אין שבט שומע לי לפחות משבטו זקן אחד. מה עשה, נטל שבעים ושנים פתקין וכתב על שבעים זקן, ועל שנים חלק וברר מכל שבט ושבט ששה, והיו שבעים ושנים. אמר להם טלו פתקכם מתוך קלפי, מי שעלה בידו זקן, נתקדש, ומי שעלה בידו חלק אמר לו המקום לא חפץ בך".

"וירד ה' בענן וידבר אליו ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים ויהי כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספּו. וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד ותנח עליהם הרוח והמה בכתבים ולא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה". ונבואתם היא "משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ". אלדד ומידד התנבאו שעם ישראל ירדו מדרגתם, אינם ראויים יותר להנהגתו של משה, ולכך יהושע יכניסם לארץ בהנהגה הטבעית. לכך עם ישראל ביקשו מרגלים, כאשר נכנסים עם משה רבינו, זהו כניסה ניסית, אין צורך להכיר את הארץ. אך כניסה לארץ עם יהושע זו כניסה טבעית, צריך לרגל את הארץ.

### נבואה טובה אינה שבה ריקם

עם ישראל לא האמינו לנבואה שארץ ישראל היא ארץ טובה. דהנה פוסק הרמב"ם (יסודי התורה י, ד):

דברי הפורענות שהנביא אומר כגון שיאמר פלוני ימות או שנה פלונית רעב או מלחמה וכיוצא בדברים אלו אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו, ואין אומרים הנה דבר ולא בא, שהקב"ה ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם כאנשי נינוה, או שתלה להם כחזקיה, אבל אם הבטיח על טובה ואמר שיהיה כך וכך ולא באה הטובה שאמר בידוע שהוא נביא שקר, שכל דבר טובה שיגזור הקל אפילו על תנאי אינו חוזר, ולא מצינו שחזר בדבר טובה אלא בחרבן ראשון כשהבטיח לצדיקים שלא ימותו עם הרשעים וחזר בדבריו, וזה מפורש במסכת שבת, הא למדת שבדברי הטובה בלבד יבחן הנביא.

לנבואה טובה צריך להאמין, היה על עם ישראל להאמין לדברי משה רבינו במעלת הארץ, ומשלא האמינו והחלו לעורר ספקות הוצרכו לשלוח מרגלים. ואכן, בכ"ג באייר הגיעו לקדש ברנע וביקשו בשר תאוה. הבשר ניתן להם לחודש ימים עד כ"ג סיון. בו ביום דיברה מרים לשון הרע על משה ונצטרעה, חיכו לה כל ישראל שבעה ימים. בא' בתמוז שלחו מרגלים, חזרו בתשעה באב, "אמר להם הקב"ה, אתם בכיתם בכיה של חנם, ואני קובע לכם בכיה לדורות", (תענית דף כט.). נגזר עליהם שיתמו פגריכם במדבר, רק הדור השני יכנס לארץ. אין זו כניסה הראויה לארץ, זו כניסה עם אפשרות לגלות. בכיה לדורות, באלפיים שנות גלות יבכו מדי שנה, יחמדו את הארץ. יתקנו את חטאם של דור המדבר שלא חמדו את הארץ. בזה יזכו לשוב לארץ ולזכות לגאולה השלימה במהרה בימינו.

### לקחת מוסר

בזה מבואר מדוע פרשת לשון הרע שאמרה מרים נכתבה בין נבואת אלדד ומידד, לבין פרשת המרגלים. אהרן ומרים דיברו לשון הרע על משה שפירש מן האשה. משה פרש מאשתו שנה קודם לכן, במעמד הר סיני, אך רק כעת נודע הדבר למשפחתו. מביא המדרש (פרקי דרבי אליעזר, נד): "וירד ה' בעמוד הענן ויעמוד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם" (במדבר יב, ה-י). אמר לו הקב"ה, כל המלשין את רעהו בסתר אין לו רפואה, על אחיו בן אביו ואמו על אחת כמה וכמה. כעס עליהם הקב"ה ונסתלק מעל האהל דכתיב "ויחר אף ה' בס וילך", מיד נצטרעה מרים. אמר הקב"ה אם יהיה גם אהרן מצורע אין כהן גדול בעל מום יכול להקריב, על גבי המזבח, אלא יראה באחותו ויצטער שנאמר "ויפן אהרן אל מרים"; גם אהרן היה ראוי לקבל צרעת, אך בשל כבודם של ישראל, שלא יהיה הכהן הגדול מצורע, אהרן קיבל צרעת בראיית צרעת אחותו.

דברים גדולים אינם במקרה, בדווקא היה זה כעת, בין נבואת אלדד ומידד לפרשת המרגלים. רש"י מקדים לפרשת שלח (במדבר יג, ב), "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר". הקב"ה הקדים רפואה למכה. מרים דיברה לשון הרע, העם חיכה לה שבעה ימים עד שסיימה את ימי צרעתה, ומכך יש ללמוד כמה חמור איסור לשון הרע.

יש להבין, בימים אלו התבזזה מרים ביזיון נורא, כולם ידעו שחטאה בלשון הרע, מדוע שבוע שכל עם ישראל חיכו לה, כבוד הוא זה? עוד יש להבין, הלא היו מצורעים בארבעים שנות הנדודים במדבר. ובזמן שפירקו את המשכן והחלו במסע, מביא הצל"ח (ברכות דף נד.) שנחלקו התנאים בגמרא במנחות (דף צה.) האם הותרו מצורעים להיכנס למחנה בזמן שאין מחנות, ושיטת חכמים שבשעת פירוק המשכן ומסע המחנה המצורעים יכלו ללכת יחד עם כולם. מדוע חיכו למרים שבעה ימים ולא החלו ללכת, וכך יכלה להיכנס לתוך המחנה?

### כיון שנולד משה נתמלא כל הבית כולו אורה

יש להקדים. מרים זכתה שכל עם ישראל חיכה לה שבעה ימים בשל שחיכתה למשה רבינו על שפת היאור. מבאר הרב אלישיב (דברי אגדה; שמות ב, א):

"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים" (סוטה דף יא.). במה זכו אותם נשים לתואר 'צדקניות' - וכי משום שהדליקו את הנר בערב שבת קודש בזמן הנכון, או שמא בזכות שהפרישו חלה? - והלא עדיין לא נצטוו על כך, ובמה

זכו לשם צדקניות? מספרת לנו הגמרא, כי אמנם מעשה גדול עשו אותן נשים, שטרחו במסירות נפש להרבות את עם ישראל. ולשם מה טרחו כל כך?

"תנא, עמרם גדול הדור היה, כיון שראה שאמר פרעה הרשע "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו", אמר: לשוא אנו עמלין. עמד וגירש את אשתו, עמדו כולן וגירשו את נשותיהן. אמרה לו בתו: אבא, קשה גזירתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות, פרעה לא גזר אלא בעולם הזה, ואתה בעולם הזה ולעולם הבא". (סוטה דף יב.) - כאשר גזר פרעה את גזירתו, אמר עמרם, כי לשוא אנו עמלים - וכי לתת לפרעה, שיהיה לו מה להשליך הוא צריך; ועמד וגירש את אשתו.

ואמנם ביתו מרים השיבתו - אבא, קשה גזירתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות, פרעה לא גזר אלא בעולם הזה - ואתה בעולם הזה ולעולם הבא - 'שנולדים ומתים וחוזרים וחיים הן לעולם הבא, אתה גזרת בעולם הזה ובעולם הבא, שכיון שאינם נולדים אינן באין לעולם הבא (רש"י). כי כל תינוק לאחר שבא לעולם, אף אם ימות מיד, כבר יש לו חלק לעולם הבא, אבל הנשמות שלא נולדו אין להם חלק לעולם הבא. ועכשיו נצא ונחשב על איזה עתיד עמלו הנשים, שעל פי דרך הטבע לא הייתה כל אפשרות שינצלו ילדיהן מיד פרעה, אלא כל זאת היתה כדי להביאו לחיי העולם הבא, לעשות חסד עם אותן נשמות (זכותן של נשים אלו שנקראות צדקניות, הן מסכימות לסכן את עצמם, ואף לסבול צער ההריון, וכל זאת כדי לזכות את העוברים בחיי העולם הבא. מאמץ עליון שכזה מזכה אותן בשם צדקניות. ובזכותן נגאלו).

והנה הגזירות מתחדשות חדשים לבקרים, "כל הבן הילוד היאורה תשליכהו", התיאש עמרם - לשוא אנו עמלין. חיי השפלות במצרים, דכאון ופחד. ולבסוף למסור את הילד לשוטרי פרעה, 'עמד וגירש את אשתו - עמדו כולם וגירשו'. והנה באה בתו מרים והוכיחתו "גזירתך קשה משל פרעה", ונבאה עתידה אימי שתלד בן שמושיע את ישראל' (סוטה דף יב:), עמד עמרם והחזיר את אשתו ואמנם ילד בן "וכיון שנולד משה נתמלא כל הבית כולה אור, עמד אביה ונשקה על ראשה, אמר לה, בתי, נתקיימה נבואתיך".

אבל עברו שלושה חדשים, ואי אפשר היה להמשיך ולהסתיר את משה וצריכים להחליט מה לעשות - האם למסור לשוטרי פרעה, או להשליכו ביאור, והחליטו שאותו הילד שכולו מאיר, הולכים להטילו לים - "וכיון שהטילוהו ליאור, עמד אביה וטפחה על ראשה, אמר לה, בתי, היכן נבואתיך". כן הם חיי הגלות, מפעם לפעם רואים שהנה מגיעה הרווחה, מאמינים כי הגאולה קרובה יותר מתמיד, אבל לא חולף זמן רב, עד שהמצב נהיה גרוע בהרבה (שמה אותו אמו בתיבה ביאור אף שזהו המקום המסוכן ביותר ששם נמצאים שוטרי המלך שזורקים את הילדים ליאור, אך כך עלה בדעתה. ואכן, בזמן שהושם משה ביאור, התבטל הצורך להסתירו, התבטלה גזירת השלכת הילדים ליאור. הרי שמצב בו נראה שאי אפשר להציל את משה רבינו בדרך הטבע, גרם להצלה לכל ילדי ישראל, ביטול הגזירה. כך נתגלגל הנס שראתה אותו בת פרעה. וזכות יוכבד שניצל בנה, הוא מחמת שהצילה את ילדי עם ישראל, בגזירת הריגת הזכרים על ידי המלכות.

משה החל לבכות, ואי אפשר להצילו, בתיה בת פרעה שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה שומעת את בכיו, אף היא לא הגיעה עדיו, לולי שהושיטה את אמתה באומרה אף שאיני מגיעה, אעשה ככל שביכולתי, ועשה הקב"ה נס והגיעה עדיו. לקחתו בתיה לביתה ולא הסכים להניק, דוכי פה שידבר עם הקב"ה יינק מנכרית? חיפשה לו בת פרעה מינקת, וראתה זאת מרים שנצבה מרחוק לדעת מה יצא בסוף נבואתה, באומרה נבואה לטובה שיוולד מושיען של ישראל לא שבה ריקם, והביאה את אמה יוכבד שתניקהו. יוכבד הניקה את בנה בתשלום, את ידעה שעוד מעט יקחו אותו ממנו לבית פרעה, זהו צער איום ונורא. מבאר החקרי לב (שמות, עמוד 31), עמרם היה מנהיגו של שבט לוי, ככפרה על חטא לוי במכירת יוסף, לוי הרחיק את יוסף מאביו, ככפרה לזה משה הורחק מאמו בת לוי. וביותר, לוי הגלה את יוסף לעבדות וסבל, כך משה גלה למדין. יוסף גלה מאביו עשרים ושנים, שנה, יש אומרים שאף משה יצא לאחיו רק בהיותו בן עשרים ושנים. אף שאינו כיוסף לגמרי בכך ששהה משה אף בבית אביו, והראיה שבצאתו לאחיו ידע את שם המפורש שלא יכל ליועדו ללא בית אביו, אולם עיקר גידולו היה בבית פרעה).

## הנחילה בעם ישראל את האמונה בנבואה

ומה עשתה אז מרים, ומה חשבה על נבואתה, אמרו חז"ל (סוטה דף ט:): 'מרים המתינה למשה שעה אחת, שנאמר "ותתצב אחותו מרחוק" (שמות ב, ד), לפיכך נתעכבו לה ישראל שבעה ימים במדבר שנאמר "והעם לא נסע עד האסף מרים" (במדבר יב, טו). - ומה היא הזכות הגדולה של "ותתצב אחותו מרחוק"? אם אמנם היתה גם היא מפקפקת בנבואתה, לא היה בכוחה לעמוד ולראות איך משליכים את אחיה למים - וכמו שעמרם ויוכבד לא הלכו לראות 'מה יעשה לו' - אלא - "ותתצב אחותו מרחוק" באומץ ובבטחון, לראות "מה יעשה לו" - באיזה אופן יפול דבר, ברור היה לה שיינצל, אלא התעניינה לראותה איך וכיצד. ועל ידי נשים צדקניות כאלו, נולד ונתגדל מושיען של ישראל.

מוסיף רבי ברוך מרדכי אזרחי (ברכת מרדכי במדבר, עמוד 148):

מעולם רצינו לדעת, מה גדולה מצאו בכך שמרים עמדה והמתנה לראות מה יהא בסופו של משה אחיה הטמון בתיבה. וכי לא אלמנטרי הוא, כי אחות הרואה בנתינתו של אח יקר בין נחשולי מים, תמתין מעט ואפילו יותר מזה, לראות את התיבה עדי תעלה מאחרי האופק, או מתחת לגלי ים. וכי מתארים לנו את עצמנו אחרת?... על שום מה מחלקים לה כל כך הרבה כבוד, שכל כלל ישראל, על ראשיהם, ענניהם והקב"ה בכבודו ובעצמו, עומדים וממתנים לה, כי תתרפא ותמשיך בדרכה בינותם, כל זה, כדי להחזיר לה כבוד, תחת אותו מעשה של המתנה לתיבה, שאחיה מחמדה נתון בתוכה. על מה הגיעה כל זאת?!

...זהו סוד כוח ההכרה! - מרים ידעה, כי בנבואה דיברה. היא עצמה, אינה מפקפקת באמיתותה של הנבואה. משבאה הנבואה לידי הכרה, שוב לא יעמוד בפניה דבר. כי בד בבד עם ההכרה, נבראו גם הכוחות לבצעה. כי בד בבד עם ההכרה, כבשה זו לעצמה את הדרך, הפכה למציאות, עד שכל מציאות של טבע אחר, הפכה להיות כוזבת. זו הנבואה, - היא המציאות. ואילו זה הנראה לעין, המוחשי כל כך, דמיון הוא וכזב, רחוק מן המציאות, ורחוק מן האמת. מעניין, כי במדרשים (שם), מצאנו את כל דברי חז"ל המופלאים הללו בענין עמרם ובתו מרים, מוסבים על הנאמר במשלי בפרק אשת חיל, ושם אמרו: "חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרועותיה" זו מרים, וחזרו לספר את כל שאירע בין עמרם לבתו מרים. שכן אמנם, עוז היה זה מצידה, שאין למעלה הימנו. ואמנם אומץ הוא שאין למעלה הימנו. הגע עצמך, גבורה כזאת, נגד עמרם, נגד גזירתו של פרעה, נגד נחשולים ומשברי ים, נגד כל המציאות. היתכן. אמנם כן, קיימת מציאות גבוהה מזאת, הלא היא ההכרה. משקונה ההכרה את משכנה הנכון, הרי היא בונה לעצמה, גם את כלי המלחמה, לבצע את משימותיה. זהו בנין חדש של מציאות אמיתית, ואלו הם האינסטרומנטים: עוז ואומץ...

כעבור שנים, מושיען של ישראל עולה לשמים. הנה עברו ארבעים יום ומיתתו נראית לעין כל (שבת דף פט.). לא התעורר כל פקפק. ברי וברור כי זה האיש, אשר לא ידענו מה היה לו, נתון בתוך המיטה, מסולק מן העולם הזה וממנהיגותם של ישראל. משה רבינו איננו. הלא מציאות היא מול העיניים. אמנם עוד טרם ראותם את מיתתו, ניסה השטן לשכנע כי משה איננו, ולא עלה בידו. אבל עתה, הלא העיניים רואות, מה יש לומר נגד ראיית עיניים. הכל רואים ומשתכנעים, רק שבט לוי עומד בשלו, נאמן למשה ונאמן לתורתו. מנין שאבו גיבורי כוח אלה את העוז לעמוד נגד המוחש הנראה לעין. - אין זאת אלא ההכרה. זהו כוחה וזהו עוזה, שהיא מציאות גבוהה ואיתנה יותר מכל מוחש הנראה לעין. ואם תמצי לומר, הרי ההכרה מלטשת את העין הרואה טוב יותר, נכון יותר, נוכחת כי בעצם, תעתוע דמיון ושטן המה ... זהו ביאורו וסודו של המבחן. זהו סודה ועוזה של ההכרה, ממנה שאבו בני לוי ומרים את הגבורה העילאית לעמוד במבחן ולראות את המציאות כמות שהיא, ללא טשטוש דמיון ותעתועי שטן. ההכרה בנתה את כליה לעמוד במבחן.

מחמת כוח אמונתה זכתה שהמתין לה העם עד שתגמור את צרעתה. כיון שמרים נטעה בעם ישראל את כוח האמונה בנבואה שלא תשוב ריקם, ואף אם כל התרחישים מראים שלא תתקיים הנבואה, אך מרים הלכה לדעת מה יצא מנבואתה באמונתה שתתקיים, ובזכותה היה כוח בבני לוי שלא לחטא בחטא העגל, ולהילחם עם קרוביהם ומשפחתם בחטא העגל, ביודם

ובהאמינם שנבואה שמשעה עתיד לחזור, ולא יועיל מראה מיטתו פורחת באוויר, ומראה לווייתו לומר שהוא מת, ביודעם ממרים שנבואה לטובה, לא שבה ריקם. ולכך הם אלו שאמר להם משה "מי לה' אלי". רק מי שלא היה לו מחשבת חטא ופסול, מאמין לקב"ה באמונה שלימה, יכול להרוג את החוטאים.

צרעת מרים הייתה רמז למרגלים, הקב"ה אמר שיתן לכם ארץ טובה ורחבה, אינכם מאמינים שנבואה לטובה לא תשוב ריקם?! הרי לנו, בכל מעשה ישנם צדדים רבים, על עצם אמירת לשון הרע מרים קיבלה עונש, אך בעונש עצמו מונח שכר על שחזקה את האמונה שנבואה בכלל ישראל, ואף היה בזה התרעה שלא יחטאו בחטא המרגלים.

## להודות לך וליחדך באהבה

בברכת אהבה רבה, קודם קריאת שמע מזכירים, "ובנו בחרת מכל עם ולשון, וקרבתנו לשמך הגדול סלה באמת, להודות לך וליחדך באהבה". מבאר האר"י הקדוש (שער הכוונות, דף יט:):

דע כי ארבעה מצות עשה צריך האדם לקיים בכל יום, שהם ענין זכירה, והם ארבעה זכירות הכתובים בתורה שתלויים בלב, ואלו הם: האחד, זכרון מעמד הר סיני וקבלת התורה, וכמו שאמר הכתוב (דברים ד, ט-י), "יום אשר עמדת לפני ה' אלוך בחרב", וכתוב בתורה: "פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך", והיא אחת מרמ"ח מצות עשה להרמב"ן ז"ל. זכירה שניה, "זכור את אשר עשה ה' אלוך למרים" (דברים כד, ט). והיא מצוה עשה שלישית. זכירה רביעית, "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים" (שמות יג, ג)... והנה שלש הזכירות אנו מזכירים עתה כאן, וזכירת יציאת מצרים נזכיר אותה בסוף פרשת יציאת מצרים (במדבר טו, מא) "אני ה' אלוך".

וזה סדרן: מתן תורה, צריך לרמוז אותה באומרו "ובנו בחרת מכל עם... וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול באהבה". כי על ידי התורה קרבנו לשמו הגדול ובחר בנו מכל העמים וקבלנו אותו עלינו למלך, וזהו "וקרבתנו מלכנו" (אלו ארבעה שלבים. ביום שעמדנו בחרב, עם ישראל קיבל תפקיד, לשמור מצוות ולקיים את העולם. "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי" (ירמיהו לג, כה). עשרים ושש דורות הקב"ה העמיד את הבריהא בחסדו, בדור העשרים ושבע לבריאת העולם ניתנה תורה, שמקיימת את העולם. צריך לזכור ולחיות את מתן תורה, להרגיש שזה נוגע לנו).

זכירת עמלק, נרמוז אותה במלת "לשמך הגדול" כנודע, כי בעבור עמלק אין ה' שלם ואין הכסא שלם. ואנו מתפללין שימחה זכרו של עמלק והיה שמו גדול (כשמקבלים את התורה, מבערים את הרע. "אהבי ה' שנאו רע" (תהילים צז, י). כשיש מי שמפריע לאחד שאני אוהב, אני שונא אותו. תפקידו הוא "יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל בך תשבע כל לשון", עמלק מפריע לזה, הוא מונע "יתגדל ויתקדש שמה רבה", לכך מצווה למחותו. הציווי למחות את עמלק הוא רק אחרי שיש מלך בישראל, בימינו שאין מלך, צריך להרחיב את חומות הקדושה, לקרב עוד ועוד יהודים לתורה. לנצל את ההתעוררות שהשפעתה הגיעה עד מנהרות החמאס, להמשיך ולקרב עוד ועוד יהודים לתורה ומצוות. הקב"ה נותן את האפשרות להתעורר, צריך לנצל את ההזדמנות).

זכירת מרים, נרמוז אותה במלת "להודות לך", פירוש: כי הלשון והפה והשפתים הם כלי הדיבור שיצר בנו הוא יתברך, נודה אותו בהם, ולא נשתמש בהם בסיפור לשון הרע חס ושלום ונזכור לשון הרע של מרים ולא נעשה כמו שעשתה היא.

אחרי ההבנה שהקב"ה נותן לנו הכול, הוא בורא העולם, מודים על החיים. לא משתמשים בדיבור לחטא. מי שחושב שהוא זה שעשה ופעל, אינו יכול להודות. ההבדל בן אדם למאמין לשאינו מאמין, מי שאינו מאמין אין לו למי להודות, הוא עשה הכול. אחרי טרגדיות באים היכן היה הקב"ה, אני משיב להם: כשאתם מצליחים, אתם זוקפים את ההצלחה לעצמכם, לא לקב"ה. כשיש צרות, אתם תולים בו את האשמה. כנראה שהאלוקים שלכם, אינו האלוקים שלי. האלוקים שלי, עושה לו רק טוב, וגם כשנראה לי שזה רע, האמת שזה טוב עבורי. האלוקים שלכם עושה לכם רק רע, כנראה שאנו לא מדברים על אותו אחד...

"מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (שמואל ב-ז, כג). אולם חטא לשון הרע מחריב את העולם, כשמשעה יצא לראות בסבלות אחיו וראה שיש שמדברים לשון הרע, אמר "אכן נודע הדבר", וברש"י: "נודע לי הדבר שהייתי תמה עליו, מה חטאו ישראל מכל

שבעים אומות להיות נרדים בעבודת פרך, אבל רואה אני שהם ראויים לכך". לכך עם ישראל סובל יותר מכל אומה ולשון, אך כשלא דיברו לשון הרע, בימי אחאב שהיה שלום ביניהם, נצחו במלחמות. כשמדברים לשון הרע, פוגמים באחדות כלל ישראל, אי אפשר לנצח במלחמות.

## לחיות אחרי מיתת נשיקה

מבאר הרב פינקוס (תפארת שמשון ויקרא, עמוד 152):

מפני מה לשון הרע כל כך חמור, ומדוע באמת כל כך קשה להינצל מעוון זה? האדם נקרא "מדבר". הדיבור הוא עצם האדם (על כך אנו מברכים בכל בוקר, "רופא כל בשר ומפליא לעשות. אלוקי נשמה". מבאר הרמ"א "או"ח ו, א), חיות הנשמה בגוף זהו פלא, "ומפליא לעשות". ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז), ובתרגום, "לרוח ממלא". עיקר האדם הוא הדיבור, בספר הפלאה ברמב"ם נמצאים דיני הדיבור, הדיבור הוא פלא). לאדם יש רמ"ח איברים, וכל אחד מהם מבטא את הכוח שלו עצמו בלבד. העיניים מבטאות את כוח הראיה, האוזניים את כוח השמיעה, הרגליים את כוח ההליכה. הפה, הלשון, אינם מבטאים רק את כוח הפה והלשון. אדם מספר גם את מה שהוא חשב, את שהוא ראה, מה ששמע, מה שהרגיש בתוך הלב, וכמו כן לאן הלך ואת מי פגש בדרך. הפה הוא תמצית של כל האדם, על כל איבריו וחלקיו. לשון הרע עניינו, שלאדם יש דעה והוא רוצה לדבר, רוצה להיות "אני". השב שמעתתא (בהקדמתו) כתב בענין זה דבר פלא: אם אדם היה עולה לשמים ורואה שם את כל סודות הבריאה, לא היה לו מהם נחת רוח עד שהיה יורד ומספר לחבריו מה שראה. כי לדבר ולספר זו לא תאוה, זהו עצם האדם. להפסיק לדבר ולספר זוהי בחינת מיתה!

ידוע המעשה שארע עם מרן החפץ חיים. היה בחור בראדין שהשתכר בפורים, ובעת שכרותו פנה אל החפץ חיים והפציר בו שיבטיח לו להיות עמו במחיצתו בעולם הבא. החפץ חיים ניסה להתחמק ממנו, אך הלה לא הרפה ממנו בשום אופן. בני הבית גם הם לא הצליחו להבריחו משם. לא עזר מאומה. החפץ חיים הרזה כמה רגעים ואז פנה אל הבחור ואמר לו: אם תבטיח לי שתשמור על הפה ולעולם לא תדבר לשון הרע, מבטיח אני לך שתהיה עמי במחיצתי. באותו רגע הבחור התפכח משכרותו ואמר: אינני יכול. נאנח החפץ חיים ואמר: כמה חבל! יהודי שכבר עמד בשערי האושר, ולא הסכים להיכנס פנימה! מעשה נורא. ממה באמת נבע סירובו של הבחור? מה יש, רק תפסיק לדבר לשון הרע ותראה כמה אתה מרוויח! מה הבחור הזה ראה באותו רגע? כנראה שהיה בחור נבון, והוא תפס שבקשת החפץ חיים ממנו לסגור את פיו, בעצם זו בקשה שימית את עצמו. החפץ חיים כביכול שאל אותו: אתה מוכן לבטל את כל האני שלך, את כל דעותיך וכשרונותיך? הוא ראה את המיתה לפניו ואמר: אינני יכול! אמר לו החפץ חיים: זוהי שטות! מיתה כזו היא בעצם מיתת נשיקה. אחרי הנשיקה הזו זוכים לחיים נפלאים (ראש ישיבת חברון, רבי משה חברוני זצ"ל היה אומר לנו על חתנו רבי הלל זקס זצ"ל, נכד החפץ חיים, שהיה גם מראשי הישיבה, הוא מדבר כל היום, אבל לא אומר מילה לשון הרע! לשתוק זה קשה, צריך לדבר דברים טובים ומועילים).

אף אחד אינו מוכן למות, לכן עוון זה כה שכיח. מאידך, חומרתו נוראה כיון שאדם שאינו מוכן למות, בעצם מסלק מעצמו מלכות שמים, הוא לא "יהודי", אלא "ראובן", הוא נקרא בשמו ואינו מבטל עצמו למלכות שמים. משום כך עוון לשון הרע חמורים יותר משלושת עבירות חמורות שבתורה, "ולשון הרע כנגד כולם", כי עם עבודה זרה אדם יכול להישאר יהודי, וכן כשעובר על גילוי עריות ושפיכות דמים הוא עדיין קרוי יהודי. אבל אם אינו מוכן לבטל את מציאותו, להכיר שאינו הנקודה המרכזית של המציאות - הרי שאין שם "יהודי" נקרא עליו. לכן מצד אחד כל כך קשה להישמר מעוון זה, ומצד שני הוא היסוד של הכל.

הניסיון שלנו היום הוא חטא הדיבור. עד לפני שלושים שנה כמעט ולא היו טלפונים. רק למי שהיה, היה צריך לסובב את המחוגה, ולשמוע שהקו תפוס, ולהתחיל מחדש. השיחות היו יקרות, לא דיברו כל כך הרבה. היום גם כשנפגשים, כולם עסוקים בפלאפונים, אין קשר אמיתי. כדי לקבל עול מלכות שמים, צריך להאמין בקב"ה, לבער את הרע, לקדש ולחזק את כוח הדיבור. כך אפשר לזכור את יציאת מצרים, היותנו לעם סגולה.